

Sygn. akt I C 1112/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 marca 2018 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący – SSR Lidia Kopczyńska

Protokolant - Milena Kołpak

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2018 r. w Ciechanowie

na rozprawie

sprawy z powództwa F. J., T. J.

przeciwko J. J. (1)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

orzeka

I. oddala powództwo;

II. nie obciąża powodów kosztami procesu;

III. nieuiszczone koszty sądowe przejmuje na rachunek Skarbu Państwa;

IV. przyznaje adwokatowi A. P. (1) kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset złotych) podwyższoną o stawkę podatku VAT przewidzianą dla tego rodzaju czynności - tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu, którą to kwotę nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Ciechanowie;

Sygn. akt I C 1112/17

UZASADNIENIE

Powodowie T. i F. małżonkowie J. w dniu 27 lipca 2017 roku (data stempla pocztowego) wnieśli pozew przeciwko synowej J. J. (1). W pozwie wnosili o zobowiązanie obdarowanej J. J. (1) do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na rzecz darczyńców T. i F. małżonków J. prawa własności w postaci 1/2 udziału w działkach rolnych położonych w Z. gm. G. oznaczonych w ewidencji gruntów numerami (...) i (...) oraz położonych w Ś. gm. G. oznaczonych w ewidencji gruntów numerami (...) i (...) o ogólnej powierzchni (...) ha, dla których w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie prowadzona jest księga wieczysta (...), która to nieruchomości została darowana A. P. (2) i J. małżonkom J. umową z dnia 13 listopada 2007 r.

Ponadto powodowie wnieśli o zwolnienie ich od kosztów procesu i ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Uzasadniając swój pozew, powodowie wskazali, że do końca 2015 r. relacje pomiędzy powodami a pozwaną układały się dobrze. Z końcem 2015 r. pozwana zerwała jakikolwiek kontakt z teściami, nie pomaga w opiece nad chorym na nowotwór złośliwy F. J., nie odwiedza teściów ani do nich nie telefonuje. Zmiana zachowania pozwanej w stosunku do teściów zbiegła się z odejściem od męża, związania z innymi mężczyznami, a następnie wytoczenie ich synowi sprawy

rozwodowej. Zdaniem powodów takie zachowanie pozwanej stanowi rażąco niewdzięczność obdarowanej, która uzasadnia żądanie złożenia oświadczenia o przeniesieniu na T. i F. małżonków J. udziału we własności przedmiotowej nieruchomości. W ocenie powodów za oświadczenie o jakim mowa w art. 900 k.c. należy uznać pismo procesowe z dnia 22 czerwca 2017 r. zatytułowane "oświadczenie o odwołaniu darowizny". Również doręczenie odpisu pozwu spełnia wymagania określone w art. 900 k.c.

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie postanowieniem z dnia 3 sierpnia 2017 r. zwolnił powodów od opłaty sądowej oraz ustanowił dla nich adwokata z urzędu wskazanego z listy Dziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w P. (postanowienie k. 29 akt).

Pismem z dnia 28 sierpnia 2017 r. Dzekan Okręgowej Rady Adwokackiej w P. wyznaczył dla T. i F. małżonków J. pełnomocnika w osobie adwokat A. P. (1) (pismo k. 37 akt).

Pozwana J. J. (1), reprezentowana przez adwokata K. W., w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania wg norm przepisanych wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

Pozwana podniosła, że powodowie nie wykazali, aby zachodziły przesłanki uzasadniające odwołanie darowizny ze względu na rażąco niewdzięczność. Pozwana od 15 września 2001 r. pozostaje w związku małżeńskim z synem powodów A. J. (1), z którym ma troje dzieci. Ze względu na brak zgody pomiędzy małżonkami, w maju 2017 r. pozwana wniosła sprawę o rozwód. Niezwłocznie po założeniu sprawy rozwodowej, pozwana otrzymała od powodów oświadczenie o odwołaniu względem niej darowizny uczynionej 13 listopada 2007 r. J. J. (1) odmówiła zwrotu darowanej nieruchomości uznając, że próba odwołania darowizny jest rewanżem za pozew rozwodowy. Ponadto pozwana potwierdziła, że do końca 2015 r. stosunki jej z powodami układały się poprawnie, często odwiedzała ich, a także zawoziła F. J. na badania lub zabiegi lecznicze związane z leczeniem jego choroby nowotworowej.

J. J. (1) wnosila o oddalenie powództwa ze względu na nie wykazanie istnienia przesłanek z art. 898§1 k.c. tj. rażącej niewdzięczności w stosunku do obdarowanych oraz z powodu przekroczenia rocznego terminu do odwołania darowizny przewidzianego w art. 899 § 3 k.c. (odpowiedź na pozew k. 60-66 akt).

Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Umową z dnia 13 listopada 2007 r. zawartą w formie aktu notarialnego powodowie T. i F. małżonkowie J. darowali synowi A. J. (1) i pozwanej synowej J. J. (1) do ich majątku wspólnego, na zasadach wspólności ustawowej działki rolne położone w Z. gm. G. oznaczone w ewidencji gruntów numerami (...) (zabudowana) i (...) oraz położonych w Ś. gm. G. oznaczonych w ewidencji gruntów numerami (...) i (...) o ogólnej powierzchni (...) ha, dla których w Sądzie Rejonowym w Ciechanowie prowadzona jest księga wieczysta (...). W § 10 aktu A. P. (2) i J. małżonkowie J. ustanowili na działce oznaczonej numerem (...) położonej w Z. na rzecz T. i F. małżonków J. dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie zamieszkiwania w połowie domu i zapewnienia opieki darczyńcom (dowód: odpis księgi wieczystej k. 14 akt, kserokopia aktu notarialnego k. 15-16 akt).

Po zawarciu umowy powodowie zamieszkiwali na działce nr (...) położonej w Z., a pozwana z mężem w pobliskim G.. W pierwszych latach małżeństwa między pozwaną, a powodami istniała zgoda, strony spotykały się, a pozwana zawoziła F. J. na zabiegi i badania lekarskie. Sami T. i F. małżonkowie J. twierdzili, że J. J. (1) jest ich najlepszą synową (dowód: zeznania powódki T. J. k. 77-78, 104 akt, powoda F. J. 78-79, 105-106 akt).

Do końca 2015 r. relacje pomiędzy powodami a pozwaną układały się dobrze. Z końcem 2015 r. pozwana zerwała jakikolwiek kontakt z teściami, nie pomaga w opiece nad chorym na nowotwór złośliwy F. J., nie odwiedza teściów ani do nich nie telefonuje. Zmiana zachowania pozwanej w stosunku do teściów zbiegła się z odejściem od męża, związania z innymi mężczyznami, a następnie w maju 2017 r. wytoczenia A. J. (1) sprawy rozwodowej. Po pierwszym posiedzeniu w budynku Sądu Okręgowego doszło do kłótni pomiędzy pozwaną a T. J. (dowód: zeznania pozwanej J. J. (1) k. 79-80 akt).

Zdaniem powodów takie zachowanie pozwanej stanowi rażąca niewdzięczność obdarowanej, która uzasadniała złożenia w dniu 22 czerwca 2017 r. oświadczenia o odwołaniu darowizny (dowód: oświadczenie k. 24 akt).

Aktualnie pozwana nie utrzymuje kontaktów z powodami. Nawet dzieci zawożąc w odwiedziny do powodów zostawia przed posesją i odjeżdża nie rozmawiając z T. i F. małż. J. (bezsporne).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt sprawy przez strony, zeznań świadków: S. B. k. 81 akt, A. J. (2) k. 81-82 akt, K. J. k. 82 akt, A. J. (1) k. 82-83 akt, M. K. k. 100 akt, R. K. k. 100-101 akt, W. K. k. 101 akt, D. K. k. 101-102 akt, A. M. k. 102-103 akt oraz zeznań powódki T. J. k. 77-78, 104 akt, powoda F. J. k. 78-79, 105-106 akt, pozwanej J. J. (1) k. 79-80, 106-107 akt.

Sąd uwzględnił złożone dokumenty, ich prawdziwość nie była kwestionowana przez strony i nie budzi wątpliwości. Przedłożone dokumenty rzeczywiście były sporządzone, a w ich treść nie ingerowano, nie były przerabiane.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków i stron, były one ze sobą zgodne i wzajemnie się uzupełniały. Okolicznością bezsporną jest zerwanie od końca 2015 r. kontaktów pomiędzy stronami i nie udzielania od tego czasu pomocy przez pozwaną F. J.. Również J. J. (1) okoliczność tę przyznała. Zarówno z zeznań świadków jak i stron wynika, że przyczyną zerwania kontaktów przez pozwaną z powodami był konflikt J. J. (1) z mężem. Wskazuje na to oświadczenie powodów, że gdyby syn z synową się pogodzili, to oni byli gotowi wycofać niniejszą sprawę.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 898 § 2 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego (art. 899 § 3 k.c.). Odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie (art. 900 k.c.).

W niniejszej sprawie należy przyjąć, że powodowie dowiedzieli się o niewdzięczności pozwanej najpóźniej z końcem 2015 r., kiedy to pozwana zaprzestała ich odwiedzać i zawozić F. J. na zabiegi lecznicze. Powyższe oznacza, że roczny termin na odwołanie darowizny upłynął najpóźniej z końcem 2016 r. Natomiast pisemne oświadczenie o odwołaniu darowizny, jakie zostało doręczone pozwanej zawarte było w piśmie z dnia 22 czerwca 2017 r. Z uwagi na treść art. 61 k.c. oświadczenie skierowane do obdarowanego wywołuje skutek z chwilą dojścia do niego w taki sposób, że mógł się zapoznać z jego treścią. Termin z art. 899 § 3 k.c. nie jest terminem przedawnienia lecz terminem prekluzyjnym. Przyjmuje się, że jeżeli nie dochodzi do odwołania darowizny w ciągu roku, to dzieje się tak dlatego, że darczyńca nie odczuł niewdzięczności, przebaczył obdarowanemu. Po upływie roku uprawnienie do odwołania darowizny wygasa, co jest uzasadnione potrzebą eliminowania niepewności po stronie obdarowanego. Reasumując, wobec upływu rocznego terminu darowizna nie mogła zostać odwołana skutecznie w dniu 22 czerwca 2017 r., a zatem już z tego względu powództwo podlegało oddaleniu.

Abstrahując od powyższego, w ocenie Sądu w przedmiotowej sprawie nie zaszła również przesłanka odwołania darowizny, jaką jest rażąca niewdzięczność.

<p>Ustawodawca nie wskazał, co należy rozumieć pod pojęciem rażącej niewdzięczności, jednakże bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie wskazuje, iż o istnieniu lub nieistnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym przypadku konkretne okoliczności rozważane na tle zwyczajów panujących w określonych środowiskach społecznych, które nie wykraczają poza</p>	
--	--

przypadki życiowych konfliktów, przy czym dla oceny, czy doszło do rażącej niewdzięczności istotnym jest nie tylko zachowanie samego obdarowanego, ale również zachowanie darczyńcy. Rażąca niewdzięczność może polegać na zaniechaniu działań obdarowanego względem darczyńcy, jednakże działanie takie musi być skierowane przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze i dotyczyć bezpośrednio darczyńcy. Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 1 grudnia 2017 r. wydanym w sprawie I ACa 444/17 (LEX nr 2461436) wskazał m.in., iż użycie przez ustawodawcę określenia "rażąca" wskazuje na to, że jego intencją było objęcie hipotezą art. 898 § 1 k.c. wyłącznie przewinień o najwyższym ciężarze gatunkowym, a za takie można uznać tylko te, które w sposób oczywisty, bez głębszej analizy, istotnie godzą w podstawowe zasady moralne, obyczajowe i społeczne. Za czyny dowodzące niewdzięczności uchodzą te, świadczące o znacznym natężeniu złej woli obdarowanego, ukierunkowane na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej, świadome i podjęte z nieprzyjaznym zamiarem, a ich tłem mogą być stosunki osobiste między krewnymi, w których dochodzi do naruszenia przez obdarowanego obowiązków rodzinnych względem darczyńcy.

Każde inne działanie nawet jeżeli powoduje powstanie krzywdy, a nie jest działaniem zamierzonym, nie może być poczytywane za przejaw rażącej niewdzięczności.

Zdaniem Sądu, w świetle powyższych rozważań brak jest podstaw do przyjęcia, że po stronie pozwanej mamy do czynienia z rażącą niewdzięcznością, co skutkowałoby uwzględnieniem roszczenia powodów. Powodowie jako przejawy rażącej niewdzięczności wskazali brak jakiegokolwiek opieki, ze strony pozwanej oraz istnienie konfliktu z ich synem. Jednakże J. J. (1) deklarowała gotowość świadczenia pomocy F. J. na dotychczasowych zasadach, o ile tylko będzie wiedziała, że takiej pomocy potrzebuje. Ponadto powyższe z pewnością nie stanowi przejawu rażącej niewdzięczności, o której mowa w przepisie art. 899 §3 k.c. Rażąca niewdzięczność musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Jak wynika z orzecznictwa i doktryny muszą to być czyny o dużym ciężarze gatunkowym, a nie jest takim nie zawiezenie powoda na zabiegi lecznicze, szczególnie w sytuacji, gdy powodowie mogą skorzystać z pomocy swoich dzieci i innych synowych.

Najważniejszą przyczyną odwołania darowizny był konflikt J. J. (1) z mężem i w konsekwencji złożenie przez pozwaną w maju 2017 r. pozwu rozwodowego.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2014 r., (I CSK 592/13, LEX nr 1545024), przyjął, że rażąca niewdzięczność może przejawiać się również w działaniu wymierzonym przeciwko osobom związanym z darczyńcą. Rażąca niewdzięczność może stanowić także zachowanie wymierzone w osobę najbliższą darczyńcy, niepodjęte wprawdzie z myślą o samym darczyńcy, lecz obiektywnie naganne i z racji swojego charakteru w sposób oczywisty uderzające w jego dobra i emocje, z czym obdarowany musiał się co najmniej godzić. Takim działaniem jest umyślne przestępstwo przeciwko zdrowiu dziecka darczyńcy, którego dokonanie spowodowało poważne, nieodwracalne szkody na zdrowiu i zagrażało życiu ofiary. W kontekście tak ujętych wytycznych szczególnie wątpliwości dotyczą – ze względu na ustawowe obowiązki małżeńskie – znaczenia niewierności, której dopuścił się jeden z małżonków w stosunku do współmałżonka

będącego dzieckiem darczyńcy. Po początkowych wahaniach (wyrok z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1829/00, LEX nr 121728), w którym Sąd Najwyższy wskazał, że zdrada małżeńska, której dopuścił się obdarowany w stosunku do córki darczyńców, nie stanowi rażącej niewdzięczności względem darczyńców, jeżeli obdarowany „przeprosił teściów, podejmował próby pogodzenia się z żoną i nadal chce się z nią pogodzić”, przez co „wykazał, że nie chce dopuścić do rozpadu rodziny, co niewątpliwie leży w jej interesie, a zapewne troską powodów jest też utrzymanie rodziny ich córki”. Takie zachowanie pozwanego – zdaniem Sądu Najwyższego – łagodzi ostrość surowej oceny zdrady małżeńskiej, której dopuścił się obdarowany, i nie pozwala na uznanie, że jego zachowanie stanowi wyraz rażącej niewdzięczności; w ocenie Sądu Najwyższego ze względu na pełną autonomię rodziny obdarowanego „zachowania się pozwanego, godzące w dobro i interes żony oraz rodziny, nie można oceniać wobec jego teściów, będących osobami nie należącymi do tej rodziny, w tych samych kategoriach co wobec rodziny i żony pozwanego”); w orzecznictwie wyraźnie zarysowuje się pogląd, że niewierność małżeńska nie stanowi – sama przez się – rażącej niewdzięczności względem teściów. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 marca 2012 r., (V CSK 179/11) wskazał, że niewierność małżeńska obdarowanego małżonka, będąca zawinioną przyczyną rozwodu, nie stanowi rażącej niewdzięczności wobec darczyńców-teściów w rozumieniu art. 898 § 1; godzi ona w trwałość związku małżeńskiego i jest z natury rzeczy wymierzona przeciwko małżonkowi, a nie przeciwko teściom; (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2014 r., I CSK 493/13).

W ocenie Sądu zachowanie pozwanej w postaci braku opieki nad powodami było niewątpliwie naganne, jednakże obowiązkiem Sądu jest ustalenie czy doszło do rażącej niewdzięczności obdarowanej w rozumieniu art. 898 k.c. i w tym zakresie należało stwierdzić, że nie było działaniem nakierowanym na powodów, lecz wynikiem określonej sytuacji życiowej pozwanej oraz jej męża. Rażąca niewdzięczność musi przejawiać się w działaniu świadomym, będącym rozmyślnym naruszeniem podstawowych obowiązków, nacechowanym złą wolą, przedsięwziętym celowo po to wyrządzić szkodę lub krzywdę darczyńcy. W przedmiotowej sprawie nie można nawet dopatrzeć się „zwykłej” niewdzięczności wobec braku świadomości i zamiaru pozwanej działania przeciwko powodom, a zatem tym bardziej nie można przyjąć postaci kwalifikowanej, jaką jest „rażąca” niewdzięczność.

Mając na względzie powyższe, wobec braku zaistnienia przesłanek odwołania darowizny, Sąd orzekł jak w punkcie I wyroku.

O przyznaniu wynagrodzenia pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu na rzecz powodów Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 w zw. z art. 105 § 2 k.p.c. w zw. z § 8 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714).

Sąd nie obciążył powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi w oparciu o art. 102 k.p.c., który przewiduje, iż w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Powodowie byli zwolnieni od kosztów sądowych. Biorąc pod uwagę sytuację rodzinną, osobistą, majątkową i dochody powodów, które to okoliczności legły u podstaw zwolnienia, Sąd nie obciążył ich nieuiszczonymi kosztami sądowymi pomimo, że byli stroną przegrywającą proces, o czym orzeczono w punkcie III wyroku.

Z tych względów Sąd orzekł jak w wyroku.

(...)